

Мова і культура

**Language doesn't have a fixed point, it changes, it's
culturally coded.**

*Dr Matthew Melia, a senior lecturer in Performance
and Screen Studies at Kingston University*

Dr Matthew Melia, a senior lecturer in Performance and Screen Studies at Kingston University

"I'm from Liverpool and we just say what we mean," he said. "I teach television and in our first year classes we talk about how meaning is constructed and how an image can show you one thing and say something else. "The thing that really pops into my mind is the kind of phrase you hear a lot, such, 'I'm not racist, but...'. When people say that, it's a subconscious recognition that what you're about to say is, actually, incredibly racist. And it shows that very often, people don't say what they're really thinking or what they mean because they're scared of being judged."

Dr Melia also said that the kind of language we use may depend on our career or the kind of business we're involved in. "When I'm with my students and giving them feedback I tend to be direct,"

"As someone who works within academia, I don't think it's good to be indirect. Students need to be able to be on the same page and you can't give them mixed messages. For me, the same rules apply with friends and family, which is probably why my mouth gets me into trouble sometimes!"

Dr Melia criticised the chart, however, for propagating an "**us vs them**" mentality. "By labelling these columns, 'what the British say' and making it appear differently to those from other parts of the EU, very much marks it out as an 'us vs them' mentality," he said. "Whereas what we say depends very much on the situation, and I would question how applicable this chart is to a wider set of social interactions.

"**The first column of the chart appears to me to be a very antiquated, softened, white middle-class, polite and decorous way of making a point. It's a very loose version of what we say, and disregards all nuance.**" Dr Melia said he did recognise some of the phrases that the chart claims British people use often, but that he felt more familiar with the second column.

Anglo-EU Translation Guide

What the British say	What the British mean	What others understand
I hear what you say	I disagree and do not want to discuss it further	He accepts my point of view
With the greatest respect...	I think you are an idiot	He is listening to me
That's not bad	That's good	That's poor
That is a very brave proposal	You are insane	He thinks I have courage
Quite good	A bit disappointing	Quite good
I would suggest...	Do it or be prepared to justify yourself	Think about the idea, but do what you like
Oh, incidentally/ by the way	The primary purpose of our discussion is...	That is not very important
I was a bit disappointed that	I am annoyed that	It doesn't really matter
Very interesting	That is clearly nonsense	They are impressed
I'll bear it in mind	I've forgotten it already	They will probably do it
I'm sure it's my fault	It's your fault	Why do they think it was their fault?
You must come for dinner	It's not an invitation, I'm just being polite	I will get an invitation soon
I almost agree	I don't agree at all	He's not far from agreement
I only have a few minor comments	Please re-write completely	He has found a few typos
Could we consider some other options	I don't like your idea	They have not yet decided

Мова - це те, що лежить на поверхні буття людини в культурі, тому починаючи з ХІХ ст. (Я. Грімм, Р. Раск, В. Гумбольдт, А. А. Потебня) і до цього дня проблема взаємозв'язку, взаємодії мови і культури є однією з центральних в мовознавстві. Перші спроби вирішення цієї проблеми вбачають у працях В. Гумбольдта (1985), основні положення концепції якого можна звести до:

- 1) матеріальна і духовна культура втілюються в мові; 2) будь-яка культура національна, її національний характер виражений у мові за допомогою особливого бачення світу; мові притаманна специфічна для кожного народу внутрішня форма (ВФ); 3) ВФ мови - це вираження «народного духу», його культури; 4) мова є опосередковують ланка між людиною і навколишнім світом.
- Концепція В. Гумбольдта отримала інтерпретацію в роботі О. О. Потебні «Думка і мова», в роботах Ш. Баллі, Ж. Вандрієза, І. А. Бодуена де Куртене, Р. О. Якобсона та інших дослідників.

В. Гумбольдт:

Мова проявляється як традиція, при цьому неможливо визначити початковий етап становлення мови, «кожна мова певної нації, що перейшла у певний стан з певними словами, формами і словозмінами і тому вже вплинула на цю націю, що пояснюється не простою реакцією на більш ранній вплив з боку цього народу, але самим характером мови».

Характер же мов залежить від того, «чим вони або володіли спочатку, або одержали настільки давно, що отримали здатність впливати на покоління їх носіїв як дещо справді стороннє» [6, 374].

«Відмінності між мовами суть щось більше, ніж просто знакові відмінності, ... слова та форми слів утворюють і визначають поняття і різні мови за своєю суттю, за своїм впливом на пізнання і на почуття є в дійсності різними світобаченнями» [5, 370].

Взаємодія мови і культури

Це різні семіотичні системи і як семіотичні системи, вони мають багато спільного:

- 1) культура, так само як і мова, - це форми свідомості, що відображають світогляд людини;
- 2) культура і мова існують в діалозі між собою;
- 3) суб'єкт культури і мови - це завжди індивід або соціум, особистість або суспільство;
- 4) нормативність - загальна для мови і культури риса;
- 5) історизм - одне з сутнісних властивостей культури і мови;
- 6) мові та культурі властива антиномія «динаміка-статика».

Мова і культура взаємопов'язані: 1) в комунікативних процесах; 2) в онтогенезі (формування мовних здібностей людини); 3) у філогенезі (формування родового, громадського людини).

Розрізняють ці дві сутності у такий спосіб: 1) в мові як феномен переважає установка на масового адресата, натомість у культурі цінується елітарність; 2) хоча культура - знакова система (подібно до мови), але вона не здатна самоорганізовуватися; 3) як уже зазначалося нами, мова і культура - це різні семіотичні системи.

Отже, культура не ізоморфна (абсолютно відповідає), а гомоморфна мові (структурно подібна).

Вплив мови на культуру: три підходи

- 1) ставлення до мови, як до «дзеркала» культури. Відношення в діаді «мова-культура» характеризуються як односпрямовані. Роль мови в є пасивною, зводиться до формального відображення фактів культури, мова виступає як її інструмент, позбавлений самостійності.
- 2) активна роль мови у процесі мислення, вплив її на культуру. **Гіпотеза лінгвістичної відносності Е. Сепіра Б. Ворфа**. Визнання причинового зв'язку між мовою і культурою, і визначальна роль мови, що трактується як керівництво до сприйняття соціальної дійсності. Культура і мова становить симбіоз: мова «проростає» в культуру, висловлює її, є обов'язковою передумовою розвитку всієї культури в цілому. Реальний світ, в якому існує людина, несвідомо будується на мовних нормах конкретного суспільства. Світи, в яких живуть різні суспільства - окремі світи, а не один світ, який використовує різні мови. Люди сприймають світ крізь призму своєї рідної мови, кожна мова відображає дійсність по-своєму: «Ми бачимо, чуємо і сприймаємо так чи інакше ті або інші явища головним чином завдяки тому, що мовні норми нашого суспільства припускають таку форму вираження».

Сепір-Ворф

Основний висновок, який і донині не втратив актуальність: оскільки мовні норми певним чином відображають дійсність, вони тим самим «моделюють» її. Б. Уорф і Е. Сепір висунули також і ряд уточнень: культурні норми і мовні моделі взаємопов'язані, хоча і не мають прямих відповідників; мова відображає дійсність недостатньо об'єктивно; на відміну від свідомості, мовна система (в силу своєї складності) не здатна миттєво реагувати на «нововведення», і тому природа мови визначає її розвиток на певному шляху і, нарешті, вплив мови на діяльність людей має місце і здійснюється у межах постійно діючих загальномовних законів.

3) мова і культура перебувають у діалектичній єдності, залежать одна від одної, а отже перебувають у постійній взаємодії, залишаючись при цьому автономними знаковими системами.

Мова є невід'ємною частиною культури, основним інструментом її засвоєння, це дійсність нашого духу. Мова виражає специфічні риси національної ментальності. Мова є механізм, який відкрив перед людиною область свідомості. З іншого боку, культура включена в мову, оскільки вся вона змодельована в тексті.

Згідно з цією теорією, мову розглядають як **універсальну форму первинної концептуалізації світу**; складову частину культури, що успадковується людиною від його предків; інструмент, за допомогою якого засвоюють культуру; транслятор, виразник і хранитель культурної інформації і знань про світ. При цьому мова не просто називає те, що є в культурі, не просто висловлює, «відображає» її (пасивна функція мови), а «формує» культуру (активна роль мови), ніби проростаючи в неї, і сама розвивається в культурі. Культура, з лінгвокультурологічної точки зору, інтерпретується, як сховище безмежного досвіду нації, накопиченого безліччю поколінь. Однак культура не може бути успадкованою генетично, і для передачі її наступним поколінням необхідний «провідник», в ролі якого і виступає мова. Саме існування мови як явища неможливо без культури, так само як і існування культури немислимо без мови.